

ΕΠΙΔΕΣ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ (1895)

Ιωάννης Σκούρτης

Η παρούσα ανακοίνωσή μου αναφέρεται στις διενέξεις του Κάστρου το 1895, επτά δηλαδή χρόνια πριν από το τέλος της συγκυριαρχίας Οθωμανών και Αιγυπτίων στη Θάσο (1813-1902). Στηρίζεται σε τρία μόνο έγγραφα του 1895, που προέρχονται από το ιδιωτικό αρχείο της οικογένειας του ιατρού Αυγουστή Αναστασιάδη. Φωτοτυπίες των εγγράφων αυτών μου παραχώρησε ο φίλος γυμνασιάρχης Κώστας Χιόνης.

Τα παρουσιαζόμενα έγγραφα είναι ενδιαφέροντα, γιατί αποδεικνύουν ότι οι διενέξεις των προεστοδημογερόντων της Θάσου συνεχίζονται με αμείωτη ένταση και κατά τα επόμενα χρόνια. Κορυφώθηκαν μάλιστα κατά τα έτη 1898-1902 και κατέληξαν στα αιματηρά γεγονότα του 1902, που οδήγησαν στην αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος της Θάσου.

Οι διενέξεις είχαν υποχρεώσει τον ιατρό Δημητριάδη, προεστό Άνω Θεολόγου, να εγκαταλείψει το χωριό του και να εγκατασταθεί μόνιμα στο Λιμένα. Οι διενέξεις προκάλεσαν τον τραυματισμό με μαχαίρι του Γεωργίου Σταυροπούλου από τον Κ. Ν. Τζιάτα¹. Οι συνεχείς αυτές διενέξεις παρουσίαζαν τη Θάσο το 1885 ως επαρχία αναρχούμενη². Οι βασικότεροι λόγοι που δημιούργησαν την κατάσταση αυτή ήταν η ιδιοτέλεια, τα προσωπικά συμφέροντα και ο κομματικός φανατισμός που αναπτύχθηκε με την ένταξη των Θασίων στα δύο κόμματα που εμφανίστηκαν και δραστηριοποιούνται αυτή την εποχή, του τουρκικού και του αιγυπτιακού.

Οι διοικητές της Θάσου μέχρι το 1854 ήσαν Οθωμανοί, καίτοι υπήρχε συγκυριαρχία Τούρκων και Αιγυπτίων. Από το 1854, όμως, επεκράτησαν οι Αιγύπτιοι, που διορίζονταν από τη Γενική Διεύθυνση των Βακουφίων. Γι' αυτό και έκτοτε μόνο σ' αυτήν λογοδοτούσαν οι Αιγύπτιοι διοικητές, οι οποίοι διέμεναν στο Ιμαρέτ της Καβάλας και διοικούσαν τη Θάσο μ' αντιπρόσωπό τους, ο οποίος και έλεγχε

1. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά την τουρκοκρατία, *Θασιακά*, τ. 5 (1988), σσ. 192-193, σφ. εγ. 14.

2. Βλ. *Κυριάκου Λικουφίνου*, Η πολιτική κατάσταση του 1885 στη Θάσο, *Θασιακά*, τ. 6(1989), σσ. 104-122.

την όλη κατάσταση. Το νησί, που έμοιαζε να κυβερνάται από απόσταση, δεχόταν κατά περιόδους την επίσκεψη του εδρεύοντος στην Καβάλα κυβερνήτη του.

Οι αναφορές που υποβάλλονται από μια μεγάλη μερίδα κατοίκων του Κάστρου στο Γενικό Διοικητή Θάσου Μ. Χαμιδή βέη είναι καταγγελίες κατά του προεστώτα του χωριού τους Αναστασίου Αυγουστή ή πιο γνωστού ως Αναστασίου Ιατρού, επιδή ασκούσε ως εμπειρικός το επάγγελμα του ιατρού. Οι καταγγελίες στόχευαν στην επέμβαση του Διοικητή για εξασφάλιση της έννομης τάξης και αποκατάσταση του δικαίου, που είχε διαταραχθεί από τις αυθαίρετες ενέργειες του προεστώτα τους. Με την από 1-1-1895 καταγγελία τους, αφού αποδίδουν πρώτα τα σεβάσματά τους, ενημερώνουν αμέσως το Γενικό Διοικητή τους για τα ανδραγαθήματα του προεστώτα τους, τον οποίο χαρακτηρίζουν μέθυσο και απερίσκεπτο. Η φράση που αναφέρεται στο κείμενο «*σήμερον και πάλιν*» σημαίνει ότι είχαν προηγηθεί και άλλα ανδραγαθήματα.

Πράγματι, στο τέλος της καταγγελίας τους μνημονεύεται και η από 19-12-1894 διαμαρτυρία που είχε σταλεί από τους ίδιους κατοίκους στον ίδιο Διοικητή. Φαίνεται ότι δεν είχαν καμιά απάντηση στην προηγούμενη καταγγελία τους και επανήλθαν, μ' αφορμή τα νέα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην ήσυχη κοινωνία του Κάστρου, για να καταγγείλουν τον προεστώτα και τους ανθρώπους του, που τόλμησαν, καταμεσήμερο, να διαπράξουν αξιόποινες πράξεις σε βάρος δημογερόντων, που ήταν φαίνεται εκπρόσωποι της άλλης κομματικής παράταξης.

Κατά την καταγγελία ο προεστώς δεν γνώριζε ούτε το νόμο ούτε τα ήθη και έθιμα του τόπου, αφού τόλμησε να εκλέξει και να διορίσει αυθαίρετα τη σχολική εφορία του χωριού του μόνο με τη δική του θέληση και το προσωπικό του συμφέρον. Άλλωστε τα πρόσωπα που τοποθέτησε ήταν ανίκανα και ακατάλληλα για τέτοιο σοβαρό σκοπό, χωρίς μάλιστα να έχει και την έγκριση της εκκλησιαστικής αρχής, στην οποία υπάγονταν οι εφορίες των εκκλησιών, σχολών και βακουφικών λογαριασμών. Αλλά και αν υπέθετε κανένας ότι μία Κοινότητα ήταν δυνατό να προβεί σε μια τέτοια εκλογή, θα έπρεπε έγκαιρα να ζητήσει τη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας αρχής από την οποία εξαρτιόταν και στην οποία υπαγόταν. Αυτή όμως η διαδικασία δεν ακολουθήθηκε ούτε δόθηκε η συναίνεση των κατοίκων του χωριού, αλλά ο προεστώς, κατά τη γενόμενη καταγγελία, συνεργάστηκε μόνο με μερικούς ραδιούργους και αισχροκερδείς, γεγονός που δημιούργησε την όλη ανησυχία και αναστάτωση στους κατοίκους του Κάστρου.

Οι καταγγέλλοντες κατηγορούν τον προεστώτα τους ότι την 1-1-1895, την ίδια δηλαδή ημέρα που συντάσσεται και η καταγγελία τους, κοινοποιεί πράξεις πλειστηριασμών, τις οποίες τοιχοκολλεί σ' απόμερα μέρη του χωριού τους για να ενοικιασθούν τα κτήματα της εκκλησίας και της σχολής του χωριού, καθώς και ο λεγόμενος «δημοτικός φόρος». Στις κοινοποιήσεις αυτές υπέγραφε μόνο ο ίδιος και μια πρωτάκουστη εφορία της σχολής αποκλείοντας αυθαίρετα τους προκρίτους και τα μέλη της δημογεροντίας. Απέκλειε ακόμα, χωρίς κανένα νόμιμο λόγο, κι όλους εκείνους που είχαν πλει-

οδοτήσει κατά τον προηγούμενο χρόνο. Έτσι άλλαξε η συνήθεια που είχε καθιερωθεί να δημοσιεύονται οι πράξεις των ενοικιάσεων των βακουφικών κτημάτων επί ένα μήνα για να γίνονται γνωστές σ' όλους τους ενδιαφερόμενους. Ο καταγγελλόμενος, όμως, προεστώτας διενήργησε την τοιχοκόλληση της πλειοδοσίας όχι μόνο σ' ακατάλληλο μέρος, αλλά και προέβη στην κατακύρωση αυτής μέσα στην ίδια ημέρα, γεγονός που προκάλεσε στην Κοινότητα οικονομική ζημία τουλάχιστον 10-15 οθωμανικών λιρών. Κατηγορούνταν, λοιπόν, έμμεσα ο προεστώς για κατάχρηση των δημοσίων συμφερόντων. Και σαν να μην έφθαναν όλα αυτά, είχε και το κονάκι (Διοικητήριο) κλειστό, και δεν προσκαλούσε τη νόμιμη δημογεροντία για λήψη αποφάσεων ούτε συνηνοούνταν ούτε συνευαζόταν μαζί της για υποθέσεις της διοίκησης.

Ύστερα από την παράθεση όλων αυτών αρχίζει η περιγραφή των επεισοδίων εκείνης της ημέρας. Άνθρωποι του προεστώτα, εδετζιξίδες (υποτακτικοί του), προέβησαν δημόσια σε επίθεση κατά του Δημητρίου Παπαβασιλείου, νομίμου δημογέροντα του Κάστρου, τον οποίο, αφού ύβρισαν, χειροδίκησαν εναντίον του και τον κτύπησαν με καρέκλες. Οι δράστες ξέσχισαν τα ενδύματά του και, όταν αυτός τους διέφυγε, τον κυνήγησαν μέχρι το σπίτι του. Προσπάθησαν μάλιστα να παραβιάσουν και το οικογενειακό άσυλό του μ' αποτέλεσμα να λιποθυμήσει επανειλημμένα η οικογένειά του και να τρομοκρατηθούν τα παιδιά του, που έμοιαζαν σαν μισοπεθμένα, γιατί κινδύνευε η ζωή τους από στιγμή σε στιγμή. Έφθασαν στο σημείο οι δράστες να σπάσουν τον εξώστη του σπιτιού του, τα τζάμια των παραθύρων του και να προκαλέσουν πολλές φθορές στην πόρτα της οικίας του.

Εξαιτίας αυτής της βάνανσης επιδρομής, που έφερε τους διαμαρτυρούμενους σ' απελπιστική κατάσταση, εκφράζεται το ερώτημα πόσοι φόνοι θα προκαλούνταν σε περίπτωση που οι βιαιοπραγούντες κατόρθωναν να παραβιάσουν ολωσδιόλου το άσυλο της κατοικίας του Δημητρίου Παπαβασιλείου.

Στην καταγγελία τους οι διαμαρτυρούμενοι κάτοικοι του Κάστρου αναφέρουν ότι μαζί με τον Δημήτριο Παπαβασιλείου ταλαιπωρήθηκαν και ο Μανώλης Πιστέλας³ και Κων/νος Δεδέμπαλης. Ο πρώτος παρέμεινε ημιθανής και κλινήρης, προσκάλεσε μάλιστα και ιατρό επιστήμονα από το Θεολόγο, ενώ ο δεύτερος δέχτηκε πολλά ραπίσματα. Οι δράστες, που αναφέρονται ως συνεργοί του Αναστασίου Αυγουστή, είναι τα τρία παιδιά του Η. Οικονομίδου, Φίλιππος, Δημήτριος και Γιαννάκης, οι Αντώνιος και Γεωργάκης Ι. Τριχάς, ο Γεώργιος Κυπαρισίου, ο Δημήτριος Χατζηιωάννου, οι Σταυρόπουλος και Ιωάννης Μαζδούνης, ο Γιαννάκης Λασκαρίνας και ο Παναγιώτης Ι. Αγγέλου.

Κατά την άποψη των διαμαρτυρομένων αιτία όλων αυτών των δεινών ήταν η κακή διοίκηση του χωριού από τον προεστώτα τους και η φοβερή αναρχία που επικρατούσε στο Κάστρο. Την όλη κατάσταση μάλιστα επιδείνωσε και η απώλεια του

3. Ο Μανώλης Πιστέλας διετέλεσε αργότερα πρόεδρος του Κάστρου.

ελέγχου των αυθαιρετούντων, που συμμάχησαν με την ξεδιάντροπη αυτοδικία του προεστώτα τους. Οι καταγγέλλοντες κάτοικοι αποδίδουν όλα αυτά στην ικανοποίηση του εγωισμού του προεστώτα τους, το λεγόμενο μπένεμ, που τον οδήγησε στην εσφαλμένη εντύπωση ότι αυτός ήταν ο απόλυτος μονάρχης του Κάστρου και με αυτήν την εσφαλμένη ιδέα θεωρούσε τον εαυτό του ικανό να μοιράζει εξουσιοδοτήσεις στους ανθρώπους του για τα πάντα.

Ανέφεραν ακόμα ότι το Κάστρο δεν ήταν άγρια Αφρική για να συμβαίνουν παρόμοια γεγονότα, αλλά μέρος που βρισκόταν κοντά στη Βασιλεύουσα, που έπρεπε να λειτουργούν αδιάκοπα και παραδειγματικά οι αυτοκρατορικοί νόμοι. Απορούσαν μάλιστα για ποιο λόγο δεν έγινε παρέμβαση της Διοίκησης μέχρι τώρα για να ληφθούν μέτρα θεραπείας κατά της αυθαιρεσίας του προεστώτα.

Επειδή οι διαμαρτυρούμενοι κάτοικοι δεν είχαν καμιά απάντηση στην από 29-12-1894 αναφορά τους, γι' αυτό με νέα καταγγελία τους επανέρχονται στο Γενικό Διοικητή Μ. Χαμιδή βέη και στέλνουν μάλιστα και δύο αντιπροσώπους τους, τον Ανάγνώστη Δημητρίου και Αναγνώστη Γεωργίου, πρόσωπα ικανά και αμερόληπτα, για να εκθέσουν τα γεγονότα και τα παθήματά τους, να ζητήσουν την παρέμβασή του και να ευχηθούν τη γρήγορη άφιξή του στη Θάσο, ώστε να τεθεί τέρμα και *«ιαματικό βάλασμο θεραπείας»* στις πληγές που ανοίχθηκαν. Δηλώνουν οι διαμαρτυρούμενοι κάτοικοι ότι θεωρούν τους εαυτούς των ανειθύνους για καθετί που θα συνέβαινε μεταξύ των κατοίκων και άφηναν έμμεση απειλή ότι θα επιχειρήσουν να αποτανθούν και σε άλλα αρμόδια διοικητικά όργανα για έγκαιρη σωτηρία της τιμής και της ζωής τους.

Ο Γενικός Διοικητής της Θάσου φαίνεται ότι εκώφευσε και πάλι στη διαμαρτυρία των κατοίκων, γι' αυτό κι επαναφέρουν το θέμα με την από 4/16 Απριλίου 1895 νέα διαμαρτυρία τους, την οποία υπογράφουν, όμως, μόνο οι τρεις νόμιμοι δημογέροντες του Κάστρου, Δ. Παπαβασιλείου, Ι. Παπαϊωάννου και Ι. Παπαγεωργίου. Οι δημογέροντες κατηγορούσαν τον Αναστάσιο Αυγουστή για ζημιές που προκάλεσε σε βασιλικούς και δημοτικούς φόρους, σε εκκλησιαστικά και κοινοτικά συμφέροντα, καθώς και άλλα παρόμοια δημοτικά προνόμια. Δήλωναν οι διαμαρτυρούμενοι δημογέροντες ότι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ανειθύνους και αποποιούνταν κάθε μελλοντική ευθύνη για παραβάσεις που διέπραξε ο Αναστάσιος Αυγουστής. Ανέφεραν ότι δεν τους προσκαλούσαν στο κονάκι και δεν ήξεραν για τις εντολές της Διοίκησης, που ούτε τις είδαν, ούτε τις γνώριζαν, ούτε τις άκουσαν. Γι' αυτό επαναλαμβάνουν και πάλι ότι είναι ανειθύννοι από κάθε ευθύνη εμπλοκής τους στις διοικητικές υποθέσεις της Κοινότητας.

Ακολούθησε η τελευταία από 5/17 Απριλίου 1895 διαμαρτυρία των προκρίτων και κατοίκων του Κάστρου, με την οποία επιρρίπτεται η ευθύνη στο Γενικό Διοικητή που άφηνε στις ημέρες του να διατρέξει το Κάστρο τον έσχατο κίνδυνο της εξαφάνισής του. Τελικά επικαλούνται στο τέλος την παρέμβαση του Διοικητή για ίαση της κατάστασης που δημιουργήθηκε.

Τα τρία έγγραφα που δημοσιεύουμε στο τέλος της εργασίας μας παρουσιάζουν

ενδιαφέρον, γιατί αποδεικνύουν πλέον ότι και στο Κάστρο έχουμε συγκρούσεις ανάμεσα στους οπαδούς των δύο πολιτικών παρατάξεων που είχαν διαμορφωθεί και δρούσαν αυτή την εποχή σ' όλη τη Θάσο. Στη μια ηγείται ο προεστώς Αναστάσιος Αυγουστής και στην άλλη ο Δημήτριος Παπαβασιλείου. Και οι δύο είναι ισχυρές προσωπικότητες και διαθέτουν οπαδούς, που τους στηρίζουν στις συγκρούσεις τους. Καίτοι ο Δ. Παπαβασιλείου ακολουθείται από πολλούς οπαδούς, όπως αποδεικνύεται από τις υπογραφές που υπάρχουν στην από 1-1-1895 καταγγελία του, εντούτοις ο προεστώς Αναστάσιος Αυγουστής επιβάλλεται και παραμένει στη θέση του, γιατί φαίνεται πως είχε την υποστήριξη του Γενικού Διοικητή της Θάσου. Πρόκειται για μια εσωτερική-ενδοκοινοτική διένεξη, που αποσκοπούσε στο ποιος θα κατευθύνει την κοινοτική αυτοδιοίκηση του Κάστρου.

Η παράταξη του Δ. Παπαβασιλείου παραμερίζεται, καίτοι ήταν πολυπληθέστερη, γιατί ο προεστώς είχε ισχυρές διασυνδέσεις. Από μια σειρά επιστολών αποδεικνύεται ότι διατηρούσε φιλικές σχέσεις με το μητροπολίτη Μαρωνείας Ιωακείμ. Αποδεικνύεται ακόμα ότι εξακολουθούσε να είναι προεστώς του Κάστρου και κατά τα επόμενα χρόνια, τουλάχιστον μέχρι το 1906. Στην από 12-12-1895 επιστολή του μητροπολίτη Μαρωνείας Ιωακείμ υπάρχει η εξής προσφώνηση: «*Εντιμότητε κύριε Α. Ιατρέ, προεστέ του χωρίου Κάστρου, τέκνον εν Κω αγαπητόν*»⁴. Στις 4-11-1896 ο ίδιος μητροπολίτης Ιωακείμ δίνει πληρεξουσιότητα στον προεστό του Κάστρου Αναστάσιο Ιατρό ως πρόεδρο της Ορφανοεπιτροπής του Κάστρου να παρίσταται με την ιδιότητα αυτή σ' όλες τις δίκες που είχαν σχέση με τις ορφανικές υποθέσεις του χωριού του⁵. Στις 20-11-1896 και πάλι ο ίδιος μητροπολίτης εκφράζει τα παράπονά του στον ιατρό Αναστάσιο, προεστό του Κάστρου, για τη δυσπιστία του σε δικαστική υπόθεση που τον ενδιέφερε⁶. Στις 17-1-1898 ο δικηγόρος Καβάλας Ι. Α. Αναστασιάδης πληροφορεί τον προεστό Αναστάσιο Ιατρό ότι η ποινική υπόθεσή του στο Εφετείο Θεσσαλονίκης τέλειωσε με την οριστική απαλλαγή του⁷. Συμβιβαστικό έγγραφο του μητροπολίτη Μαρωνείας Νικολάου, που συντάχθηκε στις 18-8-1904, υπογράφεται και από τον Αναστάσιο Α. Ιατρό, ως εκπρόσωπο της Μουχταροδημογεροντίας⁸. Τελευταία φορά συναντούμε τον Αναστάσιο Ιατρό ως προεστό Κάστρου το 1906, αφού η Τάρσου Αυγουστή, γυναίκα του Γεωργάκη Τριχά, έλαβε στις 6-3-1906 την αποζημίωσή της από την εταιρεία Speidel διά μέσου του προεστού Αναστασίου Ιατρού⁹.

4. Βλ. Λάζαρον Κομητζόπουλον, Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά τους χρόνους της εξέγερσης των κατοίκων της κατά της αγγυπτιοκρατίας, *Θασιακά*, τ. 9 (1994-95), σ. 288, αφ. εγ. 3.

5. Βλ. Λάζαρον Κομητζόπουλον, ό.π., σ. 293, αφ. εγ. 8.

6. Βλ. Λάζαρον Κομητζόπουλον, ό.π., σ. 294, αφ. εγ. 9.

7. Βλ. Λάζαρον Κομητζόπουλον, ό.π., σ. 296, αφ. εγ. 11.

8. Βλ. Λάζαρον Κομητζόπουλον, ό.π., σ. 299, αφ. εγ. 14.

9. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Η εγκατάσταση της μεταλλευτικής εταιρείας Speidel στη Θάσο και οι θετικές ή αρνητικές αντιδράσεις των κατοίκων, *Θασιακά*, τ. 11(1998-2000), σ. 357.

Οι πολιτικές διαμάχες στη Θάσο κατά την περίοδο αυτή είχαν γενικευθεί. Στο Κάστρο μάλιστα έφθασαν και σε ξυλοδαρμούς. Από τα ίδια τα δημοσιευόμενα έγγραφα προκύπτει ότι τα δύο αντιμαχόμενα μέρη είχαν φθάσει σε ακρότητες. Ξυλοκοπήθηκε ο Δ. Παπαβασιλείου, δάρθηκε ο Μ. Πιστέλας, ραπίστηκε ο Κ. Δεδέμπαλης. Η παρατάξη που ηττήθηκε απευθύνεται με αναφορές της στο Γενικό Διοικητή, ο οποίος κωφεύει, όμως, στο αίτημα για παρέμβασή του. Η ρήξη των δύο πολιτικών παρατάξεων έφθασε σε σημείο διακοπής κάθε σχέσης μεταξύ τους. Τρεις δημογέροντες δεν ασκούν πλέον τα καθήκοντά τους, αφού δεν ενημερώνονται για τις πράξεις της διοίκησης ούτε προσκαλούνται για συνεδριάσεις στο κονάκι, το οποίο παραμένει κλειστό. Οι αποφάσεις λαμβάνονται μονομερώς από τον προεστώτα με τους ανθρώπους του. Ποιοι ήταν οι πραγματικοί λόγοι της ρήξης των δύο ισχυρών ανδρών, ώστε να διακοπεί κάθε γέφυρα επικοινωνίας; Ο άμετρος εγωισμός του προεστώτα, όπως αναφέρουν οι διαμαρτυρούμενοι πρόκριτοι και κάτοικοι του Κάστρου, ή η υπέρμετρη φιλοδοξία του Δ. Παπαβασιλείου; Η πλευρά του Δ. Παπαβασιλείου τρέφει μεγάλο μίσος εναντίον του προεστώτα. Ξεχειλίζει το μίσος αυτό στην καταγγελία τους, αφού ο προεστώς χαρακτηρίζεται μέθυσος, απερίσκεπτος και στιγματισμένος, ενώ οι άνθρωποί του ραδιούργοι, αγροίκοι, αναίσθητοι, αυθαίρετοι και κακούργοι. Για να προκαλέσουν την επέμβαση του διοικητή δε διστάζουν να τον κατηγορήσουν ότι έβλαψε τάχα και τα κοινωνικά και βακουφικά συμφέροντα. Οι κατηγορίες, όμως, αυτές δεν πείθουν ούτε έγιναν αποδεκτές από τη Διοίκηση. Όλοι αντιλαμβάνονται ότι οφείλονται στην οξεία διαμάχη που είχε ξεσπάσει ανάμεσα στους δύο ισχυρούς άνδρες. Ο προεστώς Αναστάσιος Αυγουστής εξακολουθεί να χαίρει εκτίμησης και από το Γενικό Διοικητή της Θάσου και από το μητροπολίτη Μαρωνείας. Μπορεί να ήταν αυταρχικός, αλλά έχαιρε γενικής εκτίμησης. Στις υποχρεώσεις του ήταν πάντα συνεπής. Διετέλεσε προεστώς Κάστρου πάνω από δεκαετία. Οι λογαριασμοί του στην Κοινότητα βρέθηκαν πάντα «ως ορθώς έχοντες». Απόφαση του Μ.Ε.Δ. Σωτήρος στηρίζεται στην κατάθεσή του, γιατί «*ως εκ του επαγγέλματος αυτού δυναμένου ειλικρινώς να ομολογήσει την αλήθειαν*». Όλα αυτά δείχνουν ότι ο ιατρός Αναστάσιος Αυγουστής ήταν τίμιος και ηθικός και οι καταγγελίες ψευδείς ή τουλάχιστον υπερβολικές. Η ανεύρεση, άλλωστε, των καταγγελιών στο προσωπικό του αρχείο αποδεικνύει ότι οι Αρχές δεν τις έδωσαν σημασία και τις παρέδωσαν στον ίδιο τον καταγγελλόμενο.

Όταν τα προσωπικά και πολιτικά πάθη καταλάγιασαν, οδήγησε την Κοινότητα ενωμένη σ' ένα σκληρό αγώνα κατά της εταιρείας Speidel, που υποχρεώθηκε και τους κατοίκους να αποζημιώσει με αυξημένες τιμές τα χωράφια και τα ελαιόδενδρα που τους πήρε και η ίδια η Κοινότητα να εισπράξει τα δικαιώματά της. Η περίοδος των κομματικών αντιπαραθέσεων είχε παρέλθει πλέον και η νέα Αρχή που εγκαταστάθηκε, μετά την εξέγερση του 1902, επανέφερε το νησί στην ησυχία του.

ΕΓΓΡΑΦΑ

1

1895 Ιανουαρίου 1

Τω εξοχότατῳ Μ. Χαμδῇ βέη Γεν. Διοικητῇ τῆς Θάσου
ευσεβάστως προσκυνούμεν

Εξοχότατε Διοικητά

Μετά την απόδοσιν των προσκυνισμῶν μας κοινοποιούμεν τὴν Ὑμ. Εξοχότητα ὅτι σήμερον καὶ πάλιν ἡ ἀπερισκεψία του μεθύσου προεστώτος μας δὲν ἤργησεν νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς με τὰ ἀνδραγαθήματά τῆς εἰσέτι.

Τινὲς των κατοίκων Κάστρου ὠθοῦμενοι παρὰ του στιγματισμένου προεστώτος ἡμῶν καὶ λησιμονοῦντες τον κύκλον του νόμου, ἐνθα λειτουργεῖ, τολμῶσι ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ νὰ διαπράττωσι καθαρὰ κακουργήματα, διαταράττοντες οὕτω τὴν γενικὴν ἡσυχίαν των κατοίκων.

Ὁ εἰρημένος προεστώς ὑμῶν μὴ ἔχων ὅλως γνώσιν του νόμου, οὐδὲ καὶ αὐτῶν των ἠθῶν καὶ ἐθίμων του τόπου, ἐτόλμησε νὰ ἐκλέξει καὶ διορίσῃ αυθορμήτως καὶ κατ' ἰδίαν μόνον βούλησιν Εφορίαν τῆς σχολῆς του χωρίου μας ἐκ προσώπων ὅλως ἀνικάνων καὶ ἀσχέτων των γνώσεων του τοιούτου ἱεροῦ σκοποῦ, ἐνῷ ἡ τοιαύτης φύσεως ἐκλογή καὶ ἀναγνώρισις δὲν υπάγεται εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν ἀλλ' ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν, καθόσον ὡς γνωστὸν τῇ Ὑμ. Εξοχότητι αἱ Εφορίαι ἐκκλησιῶν, σχολῶν καὶ λογαριασμῶν βακουφικῶν, ὅλαι ομοῦ υπάγονται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν· ἀλλὰ πρὸς στιγμὴν ας υποθέσωμεν ὅτι μία κοινότης δυνατόν νὰ προβῇ καὶ εἰς μία τοιαύτην ἐκλογὴν, ἀφοῦ ἐγκαίρως ζητήσῃ τὴν συγγνώμην τῆς ἀρχῆς πρὸς ἣν υπάγεται· καὶ τοῦτο ὁμῶς δὲν ἐνεργήθῃ ἀπὸ μέρους του προεστώτος μας με τὴν συναίνεσιν των κατοίκων του χωρίου ἀλλὰ μόνον μετὰ τινων ραδιούργων προβλεπομένων τὴν ἀσχροκέρδειαν καὶ τὴν αείποτε ἀνησυχίαν των κατοίκων. Αἰφνης δὲ καὶ παρ' ἐλπίδα εἶδομεν τον προεστώτα ἡμῶν σήμερον νὰ τοιχοκολλεῖ κοινοποιήσεις πλειστηριασμῶν εἰς ἀπόκεντρα μέρη πρὸς ἐνοικίαισιν του δημοτικοῦ φόρου καὶ των κτημάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς σχολῆς ἡμῶν, υπογράφων μόνον αὐτός καὶ ἡ πρωτάκουστος Εφορία τῆς σχολῆς, ἀποκλείων τὰ δικαιώματα τῆς Δημογεροντίας καὶ των προκρίτων ἀγερώχως, ἐκτὸς δὲ τούτου ἐξαιρεῖ καὶ τοὺς πέρυσιν πλειοδοτήσαντας ἀνεὺ νομίμου λόγου, ἐνῷ πάσα ἀρχὴ εἰς τὰς ἐνοικιάσεις των Βακουφικῶν κτημάτων δημοσιεύει καθ' ἐκάστην ἐπὶ μὴνὸς τὴν πράξιν ὅπως καταστῇ γνωστὴ τοῖς πάσι φροντίζουσα τὴν δυνατότεραν πλειοδοτίαν· αὐτὸς τουναντίον ἐντὸς μίας ἡμέρας μόνον καὶ τὴν τοιχοκόλλησιν τῆς πλειοδοσίας ἐνήργησεν εἰς ἀκατάλληλον μέρος καὶ τὴν κατακύρωσιν αὐτῆς τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἀπωλέσασα ἡ Κοινότης 10-15 λίρας ὀθωμανικὰς τουλάχιστον ἐκ τῆς ἐφετινῆς πλειοδοσίας· ἄρα φανερότατα ἐξάγεται ἡ ἔμμεσος κατάχρησις των δημοσίων συμφερόντων τῆς κοινότητός μας· συν αὐτῶν δὲ των ἀθεμιστῶν προαξιοπημάτων του δια-

τηρεί και το εγχώριον κονάκιον κεκλεισμένον, εκτελών ούτω τα πάθη του, μη θεωρών παντελώς την νόμιμον δημογεροντίαν μας και μη συνεννοούμενοι ποτέ μετ' αυτής και με το κονάκιον διά πάσαν της διοικήσεως και των κατοίκων υπόθεσιν.

Ένεκεν δε της κακής διευθύνσεως του ειρημένου προεστώτος ημών, της αδεξιότητος αυτού και της παντελούς απωλείας των εδετζιξίδων σήμεραν δε αυθαίρετοι άνθρωποι του ετόλησαν δημοσίως να επιτεθώσι κατά του Δημητρίου Π#Βασιλείου, νομίμου δημογέροντος, να υβρίσωσιν αυτόν αισχρότατα, να κτυπήσωσιν αυτόν διά χειρών και καθέκλων, ξεσχίσαντες τα ενδύματά του, και να κυνηγήσωσιν αυτόν μέχρως της οικίας του, λιθοβολούντες αυτόν απανθρωπότατα· δεν ηρκέσθησαν δε εις ταύτα πάντα αλλ' επί τέλους ήρξαντο βιάζοντες και αυτό το άσυλον της οικίας του, της οικογενείας του, λιποθυμήσασα η οικογένειά του τοςάκισ και τα αθώα τέκνα του φρικιάσαντα και κατασπάντα άπαντα ημιθανή εκ του φόβου και του αναμενόμενου βεβαίου θανάτου των ώρα τη ώρα, έσπασαν δε τον εξώστην του, τα τζάμια των παραθύρων, την θύραν της οικίας του εν μέρει και πολλά άλλα. Φαντασθήτε, Εξοχότατε, εις μίαν τοιαύτην καταδρομήν, εις μίαν τοιαύτην απελπισίαν, εις μίαν τοιαύτην δεινотάτην θέσιν, εις εν τοιούτον φανερόν κακούργημα των εκβιαζόντων απανθρώπων το άσυλον της οικογενείας του, αν εισέβαινον εντός αυτού πόσοι φόνοι θα εγίνοντο διά μίαν στιγμήν!

Ταύτα πάντα, Εξοχότατε, εκτελούνται ένεκεν της φοβεράς αναρχίας του χωρίου μας, της κακής διευθύνσεως του χωρίου μας εκ του μεθύσου προεστώτος μας, της απωλείας των αυθαιρέτων αυτού και της αδιαντρόπου αυτοδικίας του. Ο ειρημένος προεστώς ημών κύριον μέλημα έχει τον εγωισμόν, το μπένεμ λεγόμενον, έχει την εσφαλμένην ιδέαν ότι τυγχάνει μονάρχης της κοινότητός μας και εξουσιοδοτεί τους πάντας.

Μετά του προπαθόντος Δημ. Π#Βασιλείου συνέπαθον και οι Μανώλης Πιστέλας και Κων/νος Δεδέμπαλη, εκ των οποίων ο πρώτος μεν μένει ημιθανής και ήδη κλινήρης, προσκαλέσας ιατρόν επιστήμονα εκ Θεολόγου, ο δε δεύτερος υπέστη πολλά ραπίσματα. Εκτός του συνεργού προεστώτος μας δε οι διαπράξαντες την αξιόποινον ταύτην κακούργον πράξιν εισίν οι Φίλιππος, Δημήτριος και Γιαννάκης υιοί του Κ. Οικονομίδου, οι Αντώνιος και Γεωργάκης Ι. Τριχάς, ο Γεώργιος Κυπαρισίου, Δημήτριος Π#Ιωάννου, Σταυρόπουλος Μαδζούνης, Ιωάννης Μαδζούνης, Γιαννάκης Λασκαρίνας και Παναγιώτης Ι. Αγγέλου· η τοιαύτη σκληρά κατάστασις, Εξοχότατε, δεν συμβαίνει ούτε εις τα ενδότερα της Αφρικής των αγρίων, ουχί δέ και εις ημάς, οι οποίοι ευρισκόμεθα πλησίον της βασιλευούσης και εις τους καθ' εκάστην λειτουργούντας αυτοκρατορικούς νόμους.

Κρίνομεν περιττόν, Εξοχότατε, να εκθέσωμεν περισσότερα περί της καταστάσεως της χώρας μας, αφού εκ των προτέρων γνωρίζετε αυτήν, και απορούμεν μα την αλήθειαν πώς η Διοίκησις δεν ευαρεστήθη να λάβη μέτρα προς θεραπείαν αυτής, ενώ και αυστηρά είναι και καθήκον της εξάγεται κατά τους νόμους.

Ἦδη πλέον εξαντληθεῖσα ολότελα ἡ υπομονή μας ἀπεφασίσαμεν καὶ τὴν φορὰν ταύτην νὰ στείλωμεν δύο ἀντιπροσώπους πρὸς τὴν Υμ. Εξοχότητα, ἴτοι τοὺς κ. Ἀναγνώστην Σωτηρίου καὶ Ἀναγνώστην Γεωργίου, πρόσωπα ἱκανὰ καὶ ἀμερόληπτα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς θὰ σας ἐκθέσωσιν τὴν λυπηρὰν κατάστασιν τοῦ χωρίου μας, διὰ τῶν ὁποίων παρακαλοῦμεν τὴν Υμ. Εξοχότητα μετὰ θερμῶν δακρύων, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ μόνον εἶναι ἐμπεπιστευμένη ἡ τε τιμὴ, ζωὴ καὶ ἡ περιουσία μας, ὅπως εὐσπλαχνιθεῖσα τὴν κατάστασίν μας ἐπιταχύνῃ τὴν ἐνταῦθα ἐλευσίν της καὶ οὕτω θέσῃ τέρμα πλέον καὶ βάλσασιν θεραπείας ἐπὶ τῶν πληγῶν τῶν πασχόντων· ἄλλωστε δε, Εξοχότατε, ευρισκόμεθα εἰς δυστηνοτέραν θέσιν νὰ ἀποτανθώμεν ἀρμοδίως πρὸς ἐγκαιρον σωτηρίαν αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς μας τουλάχιστον, ἥτις δυστυχῶς καθ' ἐκάστην ἐπαπειλεῖται δημοσία ἀπὸ ἀγροίκους, ἀναισθήτους, αὐθαιρέτους καὶ κακοῦργους ἀνθρώπους, ἀψηφούντες καὶ οἶδε διὰ ποίους λόγους τοὺς νόμους καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Γνωρίζομεν πρὸς τοῦτοις τὴν Υμ. ἐξοχότητα ὅτι ὡς προηγουμένως διαμαρτυρήθημεν διὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ ἡμερ. 19 Δ/βρίου 1894 διαμαρτυρήσεώς μας ὅτι ἀπὸ τότε καὶ ἀπὸ σήμερον θεωρούμεθα ἀνεῦθνοι εἰς παν συμβησόμενον μετὰ τῶν κατοίκων. Τὰ ἀποτελέσματα δε καὶ τὰς κακὰς συνεπειὰς τῶν τοιούτων ἀφήνομεν εἰς τὴν υψηλὴν μέριμναν καὶ ευθυκρισίαν τῆς Διοικήσεως, ἥτις καὶ μόνῃ εἶναι ἀρμόδιος νὰ κρίνῃ καὶ ἐπικρίνῃ διὰ τὸ μέλλον.

Τῇ 1 Ἰανουαρίου 1895

Τῆς Υμετέρας ἐξοχότητος ταπεινοὶ θεράποντες

Ἐν Κάστρῳ Θάσου

Οἱ πρόκριτοι καὶ κάτοικοι Κάστρου

Ἀναγνώστης Λεμονή

Ἰωάννης Α. Λεμονή

Γ.Φ. Κρητικὸς

Δημήτριος Βιρζαμάνης

Μανώλης Πιστέλας

Ἀναγνώστης Βιρζαμάνης

Γεώργιος Νικολάου

Ἀντώνιος Παπά

Νικόλαος Κρητικὸς

Ἄγγελος Νικολάου

Ἰωάννης Π#Οικονόμου

Ἰωάννης Α.Π. Ἰωάννου

Δημήτριος Παπαβασιλείου

Δημήτριος Μιταξά

Στέργιος Χατζής

Βασιλικὸς Σλάβου

Ἀντώνιος Πλουμαρίτης

Δημήτριος Γριβαλῆς

Ἰωάννης Λασκαρίνας

Παναγιώτης Καρτάλη

Γεώργιος Ζέρβος

Παναγιώτης Γεωργάκη

Δημήτριος Π. Σωτηρίου

Ἀντώνιος Ἰωάννου

Δημήτριος Λεμονή

Σταμάτης Δαβλέτας

Γιαννάκης Αυγουστή

Βασίλειος Δούκα

Σωτήριος Βόκου

Παναγιώτης Λασκαρίνας

Μεταξάς Παπάς

Σωτήριος Κυργιάκου

Γεώργιος Βρυσιώτης

Σταυρόπουλος Στεργίου

Βασιλικός Πιστέλα
 Βασιλικός Μαθιού
 Ιωάννης Δημητρίου
 Θεόδωρος Μαθιού
 Μάρκος Δημητρίου
 Παναγιώτης Βασιλείου
 Κων/νος Κρητικού
 Μεταξένιος Αναγνώστου
 Γεώργιος Πατέρας
 Γεώργιος Νικολάου
 Γεώργιος Ψυχούδα
 Ιωάννης Καψάλης
 Νικόλαος Ριχάνδας
 Χρίστος Παναγιώτου
 Κων/νος Δεδέμπαλη
 Παναγιώτης Προέδρου
 Κων/νος Στέργιου
 Ιωάννης Λιόγκας
 Σωτήριος Ριβίδης
 Παναγιώτης Κων/τίνου
 Ιωάννης Λαζαρίδης
 Κων/νος Τζίνιας
 Παναγιώτης Πραβίστη
 Γεώργιος Βασιλικού
 Κυπαρίσης Δημητρίου
 Κων/τίνος Λασκαρίνας
 Παναγιώτης Παπά
 Γεώργιος Αθανασίου
 Ιωάννης Αποστόλου
 Αναστάσιος Νικήτα
 Γεώργιος Χατζή
 Δημήτριος Γόργου
 Κων/τής Κοκουγιάννη
 Ιωάννης Αναστασίου
 Βασιλικός Γιαννάκη
 Ιωάννης Π#Δημητρίου
 Γεωργάκης Κοκουγιάννη
 Κυριατζής Ιωάννου

Κωνσταντίνος Πιργαμάνη
 Γιαννάκης Βασιλείου
 Ηλίας Κωνσταντίνου
 Βασιλικός Μαύρος
 Δημήτριος Κυργιώτης
 Γεώργιος Κυργιώτου
 Ιωάννης Α. Κρητικού
 Δημήτριος Νικολάου
 Βασιλικός Μουραϊτη
 Νικόλαος Λουρέντσου
 Παναγιώτης Μεταξά
 Παναγιώτης Λαζάρου
 Γεώργιος Χαλκιάς
 Βασιλικός Νικολάου
 Σωτήριος Δημητρίου
 Δημήτριος Σταματίου
 Νικόλαος Καλάκης
 Αθανάσιος Ιωάννου
 Παναγιώτης Βασιλείου
 Δούκας Κατερίνας
 Σωτήριος Πιστέλας
 Γεώργιος Κομλίκη
 Γεώργιος Πουγόδα
 Κων/τίνος Θεολογίτου
 Δημήτριος Ιωάννου
 Ιωάννης Μεταξά
 Δημήτριος Τενεκετζής
 Βασίλειος Αργυροπούλου
 Γιαννάκης Γεωργίου
 Ιωάννης Κατραντζής
 Βασιλικός Κυργιακού
 Ιωάννης Παπά
 Αυγουστής Χαλκιάς
 Β. Μεταξά
 Νικόλαος Μωραϊτης
 Δημήτριος Αγγέλου
 Ιωάννης Παναγιώτου
 Γιάννης Τριακόσης
 Ραλίτσα χήρα
 Π. Αθανασίου

2

1895 Απριλίου 4/16

Εξοχότατε Διοικητά

Οι υποφαινόμενοι τρεις νόμιμοι δημογέροντες της Κοινότητος Κάστρου γνωρίζομεν ευσεβάστως την Υ. Εξοχ. ότι ως και άλλοτε επισήμως διεμαρτυρήθημεν ενώπιον της Υμ. Εξοχότητος, ούτω και σήμερα διαμαρτυρούμεθα κατά του προεστώτος Κάστρου κ. Αναστασίου Αυγουστή θεωρούντες αυτόν υπεύθυνον από την α^η διαμαρτύρησίν μας διά τε τους βασιλικούς φόρους, τα ιδιαίτερα κοινοτικά συμφέροντα, τα εκκλησιαστικά, τα δημοτικά και των τοιούτων, θεωρούντες εμαυτούς ανευθύνους πάσης προβλεπομένης διά το μέλλον ευθύνης. Προσέτι δε θεωρούμεθα ανεύθυνοι δι' απάσας εν γένει τας διαταγάς της Διοικήσεως, καθόσον καμμίαν εξ αυτών δεν γνωρίζομεν, ουδέ είδομεν, ουδέ ηκούσαμεν μέχρι σήμερα. Επομένως δεν προσκαλούμεθα και εις το εγχώριον κονάκιον ως δημογέροντες και κατά συνέπειαν θεωρούμεν τον εμαυτόν μας όλως ανεύθυνον πάσης ενδεχομένης ευθύνης ως είρηται.

Τη 4/16 Απριλίου 1895
Εν Κάστρω

Οι νομοταγείς Δημογέροντες Κάστρου
Ευπειθέστατοι
Ιωάν. Α. Π#Ιωάννου
Δημ. Π#Βασιλείου
Ιωάνν. Π#Γεωργίου

3

1895 Απριλίου 5/17

Εξοχότατε Διοικητά

Απορούμεν τη αληθεία με την φλύαρον διαγωγήν του άρχιου προεστώτος Κάστρου, φρικιάζομεν δε συνάμα πώς η Διοίκησις ενέχεται να αντιπροσωπεύηται από τοιούτων ασυνειδήτων και ληθαργών όλως προσώπων.

Η κοινότης Κάστρου, Εξοχότατε, επιθυμεί τάξιν και εκτός αυτού βαρύτητα· δεν εννοεί να καταπατώνται εν μέση ημέρα τα δικαιώματα ενός εκάστου ένεκεν της ακαταπονήτου αδεξιότητος του ειρημένου προεστώτος της. Η κοινότης Κάστρου λέγομεν, Εξοχότατε, μετ' ουι πολύ δεν θα υπάρχει, διότι κατέστη ως πλοίοιον άνευ πηδαλίου και εν καιρώ τρικυμίας μάλιστα, δι' ο ανάγκη να επιληφθήτε τα έγκαιρα θεραπευτικά μέσα προς ορθοπόδησιν αυτής, καθόσον εις τας ημέρας της Υμ. Εξοχότητος διατρέχει τον έσχατον κίνδυνον και ως διοικητής της νήσου ημών θα ευθύνησθε ενώπιον Θεού και ανθρώπων.

Ελπίζομεν ότι θα αισθανθήτε νοερώς τουλάχιστον την κατάστασιν της κοινότητος Κάστρου, αν και δεν δυνάμεθα να διεξημενύσωμεν αυτήν διά της γραφίδος, και πεποιθήμεν ότι η Υμετέρα Εξοχότης θα ευαρεστηθή να μελετήσεί αυτήν επισταμένως, αναμένοντες το θεραπευτικόν φάρμακον ώρα τη ώρα προς καταστολήν μια-

σματικών και επιβλαβών μορίων αυτής, οπότε επέρχεται πλέον η γενική ίασις και οπότε θα τείνομεν προς τον πλάστην μας χείρας ικετίδας υπέρ της ευδαιμονίας και μακροβιότητος της Υμ. Εξοχότητος.

Της Υμ. Εξοχότητος ταπεινοί θεράποντες

Απριλ. 5/17/95

εν Κάστρω Θάσου

Οι πρόκριτοι Κάστρου

Αναγνώστης Σωτηρίου
 Δημ. Μπιρζαμάν
 Ματθ. Π#Γεωργίου
 Αναγν. Βερζαμάν
 Αυγουστής Κρητικού
 Κ. Δεδέμπαλης
 Στέργιος Χατζής
 Βασιλικός Γιαννάκη
 Μεταξένιος Αναγνώστου
 Ιωάννης Λεμονής
 Γιαν. Γεωργίου
 Γιαν. Αυγουστή
 Αντώνης Ιωάννου
 Γεώργιος Νικολάου
 Παναγιώτης Λασκαρ.
 Ιωάννης Λασκαρίνα
 Παναγιώτης Προέδρου
 Δημ. Π#Βασιλείου
 Άγγελος Νικολάου
 Ιωάν. Αναγνώστου
 Αυγουστής Χαλκιά
 Ιωάννης Λαζαρίδης
 Θεόδωρος Μαθιού
 Αργύρης Κρητικού
 Σταυρόπουλος Στεργίου
 Παναγιώτης Καρτάλ(ης)

Ιωάν. Α. Καϊδης
 Μανώλης Πιστέλας
 Ν. Κρητικού
 Αντώνιος Π#
 Δ. Νικολάου
 Βασιλικός Σλάβος
 Αναγνώστης Λεμονή
 » Γεωργίου
 Αυγουστής Γιαννάκης
 Ι. Φαρμάκη
 Κων/τής Λασκαρίνας
 Γιαν. Δημητρίου
 Κυπαρίσης Δημητρίου
 Ιωάνν. Καψάλης
 Ιωάνν. παπά Δημητρίου
 Σωτήριος Πιστέλας
 Παναγιώτης Λαζάρου
 Νικόλαος Λορέντζος
 Ιωάννης Π#Γεωργίου
 Παναγιώτης Γεωργάκης
 Μάρκος Γεωργάκης
 Παναγιώτης Βασιλείου
 Γεώργιος Κυρίσου
 Γεώργιος Ψυχούδας
 Και λοιποί κάτοικοι του Κάστρου